

02
/18

ReOS

Recht der Osteuropäischen Staaten

ReOS 02 / 2018

Inhaltsverzeichnis

Criminal and Legal Protection of Binding Nature of Court Decisions on the Republic of Azerbaijan and Ukraine

Vusal Ahmadov

28

Organizational and legal foundations of implementing transparency principle in public activity of state fiscal service of Ukraine

Halyna Andriivna Tereshchuk

35

Criminal and Legal Protection of Binding Nature of Court Decisions in the Republic of Azerbaijan and Ukraine

Vusal Ahmadov

PhD in Law,

The Head of Research and Judicial-Precedent Department of the Academy of Justice of the Ministry of Justice of the Republic of Azerbaijan, Azerbaijan

Criminalization of encroachments on social relations while implementing the principle of the unavoidability of legal liability is an important element of criminal and legal protection of justice.

According to the Criminal Code of Ukraine the crimes of this group are the following: failure to comply with a judgment (the Art. 382), illegal actions in relation to a property, which is seized or distressed, or subjected to confiscation (the Art. 388), evasion of any punishment other than imprisonment (the Art. 389), deliberate non-execution of an agreement on reconciliation or a plea bargain (the Art. 389¹), evasion of restraint of liberty or imprisonment (the Art. 390), persistent disobedience to authorities of a correctional institution (the Art. 391), disorganization of activity of correctional institutions (the Art. 392), escape from a penitentiary institution or custody (the Art. 393), escape

from a specialized treatment facility (the Art. 394), violation of rules related to administrative supervision (the Art. 395)¹.

In accordance with the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan the crimes of this group are the following: illegal actions in relation to a property, which is seized or distressed, or subjected to confiscation (the Art. 303); escape from a penitentiary institution or custody, or prison breaking (the Art. 304); evasion of restraint of liberty or imprisonment (the Art. 305); failure to comply with a judgment, order of a court or other court rulings (the Art. 306)².

Majority of scholars consider social relations on judicatory activity and justice interests regarding proper service of sentences on restraint of liberty or imprisonment and normal activity of penitentiary institutions, as

¹ Уголовный кодекс Украины: Закон Украины от 05.04.2001 № 2341-III // Ведомости Верховной Рады Украины (ВВР). – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

² Уголовный кодекс Азербайджанской Республики: по состоянию на 01 февр. 2017 // Собрание законодательства Азербайджанской Республики. – 2000. – № 4. – Ст. 251.

a generic object of crimes violating the service of sentence in special institutions.³

However, the mentioned position is not a dominating one. Often the generic object of these crimes is defined by fundamentals of state administration and civil security; fundamentals of state administration and civil order protection; defense of public order and civil security. Such diverse approaches to the definition of generic crime's object are primarily determined by the complicated structure of studied crimes. This crime has encroached not only on one object, but several objects of criminal and legal protection. Apart from the mentioned objects of criminal and legal protection, these crimes may harm people's life and health, property relations, sexual freedom, liberty, honor and dignity and others, which will be considered optional direct objects within the specified crimes.

Besides, it's worth mentioning the influence of Soviet criminal legislation, under which the above mentioned crimes were referred to the crimes against the state security, but public order and civil security were considered as additional direct objects. Since Ukrainian law-maker subsumed in 2001 these crimes to the Section "Crimes against Justice" of the Special Part, the issue of generic object determination was voided. Along

with this, nowadays the legislator of the Republic of Azerbaijan foresees the crime "violation of regular activity of penitentiary institutions or investigation cells", i.e. the threat of violence against officers of penitentiary institutions or investigation cells, as violence against such persons that is dangerous or not dangerous for their life or health in the Chapter 34 of the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan "Crimes against Administrative Order" (the Art. 317).

In our opinion, the idea to include crimes that violate the execution of sentences to the group of crimes different from the crimes against justice is based on the "narrow" understanding of justice. Instead, we are confident that the process of justice lasts longer than the trial itself and it covers also pre-trial investigation and subsequent execution of a punishment. Taking into account that mentioned crimes are aimed at disruption of sentence execution, hence they encroach on the principles of the unavoidability of legal liability and mandatory nature of judicial decisions and intended to failure achieving the justice goals; it is considered rational to subsume these crimes to the crimes against justice.

At the modern stage of Ukraine's development, it is found necessary to provide

³ Научно-практический комментарий Уголовного кодекса Украины / под ред. М. И.

Мельника, М. И. Хавронюка. – [3-е изд., Перераб. и дораб.]. – М.: Атика, 2004 – С. 888-891.

the criminal and legal protection of social relations with the established order of judgment enforcement and serving a sentence. In our estimation, criminal legislation of Ukraine contains a wider list of crimes encroaching on the relations ensuring proper enforcement of judgments, decisions, rulings, court orders and punishment in comparison to the Criminal law of the Republic of Azerbaijan. In particular, the Criminal Code of the Republic of Azerbaijan does not criminalize such deeds as evasion of punishment other than imprisonment, deliberate non-execution of agreement on reconciliation or a plea bargain, persistent disobedience to authorities of a correctional institution, disorganization of activity of correctional institutions, escape from a specialized treatment facility, and violation of rules related to administrative supervision.

According to the opinion of scholars, Ukrainian legislator has criminalized deliberate non-execution of agreement on reconciliation or a plea bargain due to the necessity to meet commitments made by Ukraine before the Council of Europe on reforming national criminal and criminal procedural legislation. One of such reforms is an improvement, enlarging and ensuring proper protection of restoration procedures, as well as procedures aimed at significant simplification of criminal proceedings. In general, the introduction of criminal liability for deliberate non-execution of agreement on reconciliation or a plea

bargain corresponds to the grounds and principles for the criminalization of socially dangerous acts elaborated by the doctrine of Criminal Law.

The main direct object of this crime is the relations in justice area concerning proper enforcement of judgments made by Ukrainian courts under special criminal proceeding based on the agreements. The matter of the crime foreseen in the Art. 389-1 of the Criminal Code of Ukraine is a reconciliation agreement or a plea bargain. The conciliation with a victim is understood as an agreement between a victim and a suspect or accused person, which provisions stipulate the fact of compensation for caused damage or elimination of caused damage by a suspected or accused person caused by a criminal offense, and consent of a victim for exemption from criminal liability. The reconciliation agreement is an agreement between a victim and suspected or accused person, which stipulates an obligation to take actions by a suspected or accused person intended for compensation of a damage caused by the crime or obligation to take any other actions not related with reimbursement of such harm, and consent of a victim on assignment of a punishment or exemption from criminal liability with probation. Legal content of a plea bargain lies in the consensus between a suspected or accused person and a prosecutor on the qualification of a committed act, term and type of punishment, always supposing a confession

of a suspected or accused person in the committed encroachment. The actus reus of deliberate non-execution of agreement on reconciliation or a plea bargain is specified by the following forms of criminal omission: a) non-fulfillment of agreement on reconciliation or a plea bargain (complete); b) undue performance of agreement on reconciliation or a plea bargain (partial); c) evasion of obligations under agreement on reconciliation or a plea bargain. The subjective aspect of deliberate non-execution of agreement on reconciliation or a plea bargain may be specified by the guilt of direct, as well as indirect intent.⁴

Existing criminal liability for persistent disobedience to authorities of a correctional institution also complies with principles, which determine the necessity of its criminalization. The social danger of the crime foreseen by the Art. 391 of the Criminal Code of Ukraine is concluded in the circumstance that it impedes enforcement of a judgment, achieving goals of a punishment and infringes normal functioning of authority at penitentiary system ensuring enforcement

of a court judgment and a punishment assigned by it.⁵ The Art. 391 of the Criminal Code of Ukraine combines various socially dangerous actions of convicted persons and provides criminal liability for committing deliberate disobedience to lawful demands of penitentiary institution administration and other counteraction to the authority performing its functions.

The social danger of the mentioned actions is evident. The assignment of the punishment to a person for previously committed crime is targeted at his/her correction. Such correction must take place in penitentiary institutions. The demands of the regimen of serving a sentence may be treated as means of correction. By disregarding the regimen of serving a sentence, by violating stipulated order in a penitentiary institution, a convicted person consequently threatens a key goal of punishment, which is correction, and encroach on the sentencing process established under the criminal executive legislation.⁶

The crime “violation of rules related to administrative supervision” (the Art. 395

⁴ Яценко С. А. Уголовная ответственность за умышленное невыполнение соглашения о примирении или о признании виновности: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Яценко Светлана Александровна. – Харьков – 2016. – С. 13.

⁵ Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / под общ. ред.

В. Т. Маляренко, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – Изд. 2-е, перераб. и дораб. – М.: Одиссей, 2004. – С. 1024.

⁶ Орел Ю. В. Уголовная ответственность за злостное неповиновение требованиям администрации исправительного учреждения: дис. ... канд. юрид. наук. Специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Орел Юрий Викторович. – Харьков, 2008. –С. 34.

of the Criminal Code of Ukraine) also subsumed by the law-maker to the crimes against justice based on the assumption that this crime encroaches on the interests of strict execution of judgments. At the same time, some authors stated that infringement on the functioning of law-enforcement agencies is similar to the crimes against the administrative order. For instance, A. Lebedev admits that by its objective features the violation of rules related to administrative supervision has certain similarity with encroachments on normal functioning of state apparatus: the authority of state apparatus, normal functioning of state agencies and authorities, activity of these authorities' officials, i.e. with crimes against administrative order, all the more so heads of law enforcement agencies, heads of penitentiary institutions and other staff are considered as state officials⁷. T. Dobrovolskaia in her turn stated that functioning of authorities that directly execute judgments, decisions, courts' orders is beyond the scope of justice; such activity represents the implementation of already produced judiciary decision came into legal force.⁸

⁷ Лебедев А. К. Об уголовной ответственности за злостное противодействие администрации исправительно-трудовых учреждений // Вопросы совершенствования уголовно-правовых норм на современном этапе: межвуз. сб. науч. трудов. – Свердловск: Свердловский юридический институт, 1986. – С. 91.

Still, we consider more relevant the position of the researcher I. Vlasov, who specified that law enforcement and penitentiary authorities even though do not execute justice themselves, but create necessary conditions for efficient court functioning and, consequently, actively promote justice. The exercise of justice would not be possible without these authorities. On the other hand, the functioning of the authorities assisting justice only makes sense as long as it serves to the implementation of justice tasks, and follows from such activities.⁹

The generic object of the violation of rules related to administrative supervision is normal functioning of governing agencies devoted to enforcement of proper rules of behavior by convicted persons. The direct object of a crime is considered the established procedure of staying under administrative supervision as a condition for continuation of correction in relation to persons, who had already served a sentence and prevention them from committing new crimes¹⁰. It worth noticing, that social relations ensuring normal functioning of law enforcement agencies may constitute the object of the mentioned crime

⁸ Добровольская Т. Н. Понятие советского социалистического правосудия // Ученые записки ВИЮН. – М., 1963. – Вып. 4. – С. 23.

⁹ Власов И. С. Об объекте преступлений против правосудия // Ученые записки ВНИИСЗ. – М., 1964. – Вып. 1 (18). – С. 94-95.

¹⁰ Кафаров Т. М. Проблема рецидива в советском уголовном праве. – Баку: Изд-во АН АзССР, 1972. – С. 129.

only, because they are appropriate for certain area of justice. Notably, Professor V. Tiutiuhin emphasizes that social danger of violation of rules related to administrative supervision lies in the fact that such actions obstruct justice and affect the regular activity of the authorities responsible for prevention, timely detection, and clearance of crimes¹¹.

The crime foreseen by the Art. 395 of the Criminal Code of Ukraine is relevant to formally defined crimes due to the completion of its actus reus by a commission of a certain action. Following its objective features, the violation of rules related to administrative supervision may be committed in both ways: action and omission. This crime is referred to the so-called “mixed crimes” interpreted in the criminal law theory as socially dangerous actions, which actus reus may consist of the combination of actions and omission making a single whole, or which are committed both by action and by omission. During violation of the rules related to administrative supervision the combination of forms of illegal behavior by action or omission is not unusual (notably one action frequently combines with single or several omission acts, and vice-versa), which in its

totality leads to the encroachment on social relations ensuring normal activities of law enforcement agencies within administrative supervision.

Different types of socially dangerous behavior of some persons released from places of imprisonment are determined by the fact that rules of administrative supervision are established over them for prevention of new crimes, implementation of preventive and educational influence, as well as ensuring such order abidance. The mandatory features of actus reus of this crime except for socially dangerous action (act or omission) also include time and location of the violation of rules on administrative supervision¹².

As the result of the conducted research, we may conclude that formalization of elements of crimes encroaching on principles of the unavoidability of legal liability and mandatory nature of judicial decisions is a lasting process in Ukraine. Currently Ukrainian legislation provides the wider list of such crime elements as compared to the legislation of the Republic of Azerbaijan. Legislative admission of such *corpus delicti* as, for instance, deliberate non-execution of agreement on reconciliation or a plea bargain,

¹¹ Уголовный кодекс Украины: научно-практической. комментарий / [Баулин Ю. В., Борисов В. И., Гавриш С. Б. и др.]; под общ. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Таций. – М.: Концерн Издательский Дом «Ин Юре», 2003. – С. 1072.

¹² Назаренко Д. А. Уголовная ответственность за нарушение правил

административного надзора дис. ... канд. юрид. наук. Специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право / Назаренко Дмитрий Александрович. – Днепропетровск, 2008. – 220 с.

persistent disobedience to authorities of a correctional institution, disorganization of activity of correctional institutions, violation of rules on administrative supervision, corresponds to the general principles on criminalization and intended to reach the goal of criminal legal protection of justice.

Organizational and legal foundations of implementing transparency principle in public activity of state fiscal service of Ukraine

Halyna Andriivna Tereshchuk

PhD in law sciences,

Assistant professor of Constitutional, Administrative and Financial Law Department of Ternopil National Economic University, Ukraine

Yurii Viktorovych Tereshchuk

PhD in law sciences,

Deputy head of Volynska Customs of the State Fiscal Service of Ukraine, Ukraine

The authors of the article have analyzed the organizational and legal principles of implementing the principle of transparency in the agencies of the State Fiscal Service of Ukraine (SFS of Ukraine). The authors have analyzed normative and legal regulation of the activities of the State Fiscal Service of Ukraine to ensure publicity, openness and transparency of its public and authoritative activities.

The urgency of the chosen topic is based on the fact that nowadays the systemic nature of corruption in the mechanism of state power is not only a threat for national interests and national security of Ukraine, but is also a factor that is accompanied by the closure of the state for its citizens, the desire to avoid demonstration of energy processes. However, at first glance, such complex problems can be solved by the effective anti-corruption policy, the key value of which is the principle of transparency. Creating an anti-corruption policy in Ukraine, which counteracts at the highest level to the systematic manifestations of corruption, is an institutional reform of the system in the whole, which changes a number of established political and legal processes, which success depends more on the trust of society. Therefore, the confidence in the successful anti-corruption activities of the SFS of Ukraine must be accompanied by transparency both in status and in the procedural aspects of functioning.

To this end, the authors have determined that the principle of transparency in the work of the SFS of Ukraine is not only the main rule of the functioning of the state agency on the principles

of openness, but also the duty to ensure that civil society is aware of the actions, decisions, activities and their results by disseminating easily accessible, understandable, adequate, timely information.

The authors proposed two approaches to understanding the content of the principle of transparency: a narrow one that would reflect the underlying rule that the administrative and procedural activity of the fiscal services and their officials takes place on the basis of openness, transparency, comprehensiveness of information in order to ensure that civil society is aware of the institutional and functional aspects of SFS and a broad one that covers the work of the SFS in the area of transparency as its own public power and state tax policy for its comprehensiveness, accessibility, acceptability of texts and provisions of tax legislation for taxpayers and the general public; as well as the authors found out the main problems of its legal provision in the work of the State Fiscal Service of Ukraine and suggested the ways to solve them.

**Організаційно-правові засади реалізації принципу транспарентності
в роботі державної фіскальної служби України**

Терещук Галина Андріївна

кандидат юридичних наук

доцент кафедри конституційного,

адміністративного та фінансового права

Тернопільського національного економічного університету,

Україна

Терещук Юрій Вікторович

кандидат юридичних наук,

Заступник начальника Волинської митниці ДФС України,

Україна

Постановка проблеми

Комплексність аналізу багатьох вітчизняних праць дає переконливі підстави вважати, що Державна фіскальна служба України (далі – ДФС) – один з органів, діяльність якого систематично породжує дискусії, а реформи щодо багатьох векторів його функціонування створюють антагоністичну платформу для громадських та політико-правових обговорень. Така неоднозначність і свого роду нестабільність продукує не завжди позитивне відношення як до самого органу, так, відповідно, і до його

представників, що проявляється у недовірі до них та їх критиці.

Для багатьох політиків, правників, аналітиків «панацеєю» для подолання такої проблеми є реформування системи адміністрування податків і зборів чи оптимізація структури контролюючого органу. Разом з цим, міжнародними практиками публічного урядування вже давно винайдено більш дієвий рецепт підвищення сервісу, довіри до контролюючих органів, а також удосконалення функцій і подолання корупційних чинників. Мова йде про якісне організаційно-правове

забезпечення реалізації принципу транспарентності як невід'ємної інституційної та функціональної засади роботи податкової адміністрації.

Аналіз дослідження проблеми

Загалом вивчення питання принципу транспарентності в правовій науці користується актуальністю. Такі вчені, як В. М. Пилаєва, П. І. Каблак, Т. Андрійчук, І. Ю. Суровцева, М. В. Пашковська, Я. М. Квітка, К. А. Гусєва, В. А. Кройтор, А. Г. Серветник та ін. зробили вклад в розвиток принципу транспарентності в різних видах правових відносин. Проте, на жаль, організаційно-правові аспекти принципу транспарентності в діяльності ДФС України залишаються не висвітленими.

Мета статті полягає у проведенні дослідження сутності принципу транспарентності як основоположної засади функціонування органів ДФС України, а також встановленні його організаційно-правових основ реалізації.

Виклад матеріалу

¹Пашковська М. В. Поняття транспарентності в сучасній науці «Державне управління» / М. В. Пашковська // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 34. – С. 135-143. – [URL]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_34_16.

Необхідно відмітити, що вперше термін транспарентності у відношенні до державного управління вжито у 1790-х рр. відомим філософом та правознавцем Дж. Бентамом в контексті прозорості публічного урядування¹.

У сучасному вимірі правових досліджень поняття транспарентності зазнало доволі активної дискусії, у зв'язку із чим розширюється та доповнюється новими характеристиками і варіаціями.

Так, Суровцева І. Ю. та Николаєва В. І. пов'язують транспарентність із підзвітністю держави та активною участю громадянського суспільства та приватного сектора в економічних процесах і процесах розвитку. Дослідники резюмують і про доступність інформації (поряд з прозорістю та відкритістю) для усіх громадян, що є важливим елементом вказаного поняття².

Пашковська М. В. дає власну дефініцію поняття «транспарентність» та переконливо стверджує, що це сукупність компонентів, які формують належний рівень розуміння та обізнаності громадян щодо різних аспектів діяльності органів влади, а також забезпечують права та

²Суровцева І. Ю. Транспарентність управлінських структур: шляхи інформаційної прозорості / І. Ю. Суровцева, В. І. Николаєва // Менеджер. – 2016. – № 1. – С. 55-61. – [URL]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_1_10.

можливості доступу до інформації, участі у роботі органів влади, впливу на прийняття рішень та контролю за діяльністю посадових осіб³.

Як правова категорія, транспарентність найчастіше вживається в розумінні принципу, що є основоположною засадою, вихідним правилом. Принцип транспарентності, на відміну від інших інформаційно-правових принципів, охоплює як активну, так і пасивну поведінку у сфері поінформованості та комунікації. При цьому важливим є акцент на якісних показниках інформаційного продукту, який адресується зацікавленим особам: достовірність, своєчасність, обґрунтованість, зрозумілість, прийнятність, адекватність тощо.

Із кодифікацією податкового законодавства ключова регламентація правовідносин у сфері справляння податків і зборів знайшла своє відображення в Податковому кодексі України (далі – ПК України), п. 1.1 ст. 1 якого вказує на його загальність та універсальність щодо правового регулювання відносин, які виникають у сфері справляння податків і зборів. ПК

України визначає вичерпний перелік податків та зборів, які справляються в Україні, порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства⁴. Однак, не зважаючи на проведену кодифікацію, такі категорії, як «транспарентність» та пов'язані з нею «відкритість», «прозорість», «гласність», не знайшли своєї деталізації в загальних засадах оподаткування. Тому, відсутність формально-визначених дефініцій, які пов'язані із транспарентністю системи оподаткування чи діяльності контролюючих органів у сфері адміністрування податків та зборів, на наш погляд, є серйозним недоліком у світлі інформаційно-правових, податкових реформ та переходом на сервісну модель податкового обслуговування.

Разом з цим, з аналізу нормативно-правового акту все ж вбачається, що законодавець опосередковано окреслює принцип

³Пашковська М. В. Поняття транспарентності в сучасній науці «Державне управління» / М. В. Пашковська // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 34. – С. 135-143. – [URL]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_34_16.

⁴Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112. – [URL]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

транспарентності в окремих статтях ПК України.

Так, відповідно до підпунктів 21.1.7 та 21.1.8 п. 21.1 ст. 21 ПК України посадові та службові особи контролюючих органів зобов'язані:

- надавати органам державної влади та органам місцевого самоврядування на їх письмовий запит відкрити податкову інформацію в порядку, встановленому законом;

- оприлюднювати на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову і митну політику, перелік уповноважених осіб контролюючого органу та переданих таким особам функцій у випадках, передбачених цим Кодексом⁵.

Ознаки транспарентності в діяльності ДФС певною мірою формалізуються у Положенні Про Державну фіскальну службу України, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року № 236, де закріплено, що ДФС:

- взаємодіє та здійснює обмін інформацією з органами державної влади, державними органами іноземних держав, міжнародними організаціями;

- формує інформаційну політику ДФС та її територіальних органів;

- оприлюднює на єдиному веб-порталі та в офіційному друкованому виданні ДФС акти та інші офіційні документи з питань, що належать до її компетенції;

- виступає засновником засобів масової інформації з питань, що належать до компетенції ДФС;

- організовує науково-технічну, інвестиційну, інформаційну, видавничу діяльність, є засновником державних підприємств, навчальних закладів та науково-дослідних установ;

- організовує у засобах масової інформації роз'яснювальну роботу, пов'язану з практикою застосування законодавства з питань, що належать до компетенції ДФС⁶.

Ще одним важливим нормативно-правовим актом у сфері забезпечення принципу транспарентності у функціонуванні ДФС є Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI, на виконання ст. 15 якого ДФС, як розпорядник інформації, зобов'язана оприлюднювати відповідний перелік інформації та прийнятих нею

⁵Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112. – [URL]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

⁶ Положення про Державну фіскальну службу України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 236 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 55. – Ст. 1507.

актів. З-поміж іншого, підлягає оприлюдненню інформація щодо організаційної структури, місії, функцій, повноважень, основних завдань, напрямів діяльності та фінансових ресурсів; переліку та умов отримання послуг, що надаються органом, форми і зразків документів, правила їх заповнення; порядку складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень контролюючого органу, його дій чи бездіяльності; про механізми чи процедури, за допомогою яких громадськість може представляти свої інтереси або в інший спосіб впливати на реалізацію повноважень розпорядника інформації тощо. Підлягають оприлюдненню і звіти щодо діяльності органу⁷.

Одним із універсальних засобів виконання положень законодавства у сфері забезпечення доступу до публічної інформації, роз'яснення та інформування суспільства про роботу ДФС є офіційний веб-сайт ДФС (<http://sfs.gov.ua/>). Розділ «Публічна інформація» вміщує: форми подання запиту, порядок складання та подання запитів, інформацію, що оприлюднюється, систему обліку та види

інформації, перелік відомостей, які містять службову інформацію в органах ДФС, порядок оскарження рішень, звіти щодо задоволення запитів, нормативно-правові акти з процедурних питань опублікування інформації, найбільш запитувані документи, права запитувачів, відкриті дані⁸.

Позитивним в цьому плані слід відмітити запуск електронної процедури публікації відкритих даних⁹, що дає можливість широкого аналізу та обробки публічних відомостей, актуальних як для платників податків, бізнесу, так і для громадського суспільства та інших органів державної влади.

Не обійшла стороною участь ДФС у реалізації так званої загальної обізнаності через Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (далі – ЗІР), який також розміщений на офіційному веб-сайті ДФС. Відомості із ЗІР є результатом інтелектуальної роботи працівників ДФС із роз'яснення положень податкового законодавства, а тому інформація є простою та зрозумілою для сприйняття пересічними громадянами без наявності спеціальних знань у сфері оподаткування. Робота ЗІР направлена на

⁷ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. – [URL]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

⁸ Відомості із офіційного веб-сайту Державної фіскальної служби України

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

⁹ Відомості із офіційного веб-сайту Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

забезпечення суспільства своєчасною, достовірною і повною довідковою інформацією. Інформаційне наповнення ЗІР здійснюється на підставі функціональних повноважень ДФС, з урахуванням результатів всебічного аналізу інформації про потреби клієнтів, які звертаються до Контакт-центру та з метою мінімізації витрат часу представників бізнесу на спілкування з державою¹⁰.

Проте, було б помилково пов'язувати принцип транспарентності тільки із інформаційною відкритістю ДФС та гласністю її діяльності.

Як влучно зауважили І. Ю. Суровцева та В. І. Николаєва, транспарентність кореспондується з участю громадськості в управлінні державними справами, зокрема через механізми громадських слухань¹¹. Однак така позиція є дещо вузькоформальною та не повною мірою відображає цілі залучення громадян до забезпечення реалізації державної податкової політики та втілення принципу транспарентності, у тому числі в роботі ДФС. У свою чергу, повноцінне існування прозорої податкової адміністрації

супроводжується здійсненням заходів із забезпечення обізнаності про фіскальні органи та систему оподаткування в цілому. Якщо наразі актуальну інформацію про процедури оподаткування, ставки податків, порядок постановки на податковий облік можна дізнатись із офіційного сайту ДФС шляхом надсилання звернень або дзвінком на гарячу лінію, то інформаційна обізнаність про зміст, порядок виконання податкових управлінських рішень, які стосуються конкретних платників податків, найефективніше реалізована тільки в обслуговуванні великих платників, сервіс супроводження податкової діяльності яких передбачає наявність спеціальних координаторів. Інші платники податків з метою вирішення своїх питань повинні, як правило, звертатися в сервісні центри з обслуговування.

Механізм забезпечення транспарентності передбачає наявність і незалежних контрольних інституцій. Так, відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого Постановою

¹⁰Про Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс : відомості із офіційного веб-сайту ДФС України. – [URL]: <http://zir.sfs.gov.ua/main/index/about>.

¹¹ Суровцева І. Ю. Транспарентність управлінських структур: шляхи інформаційної прозорості / І. Ю. Суровцева, В. І. Николаєва // Менеджер. – 2016. – № 1. – С. 55-61. – [URL]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzhm_2016_1_10.

Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996, при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських, районних, районних у м. Києві та Севастополі державних адміністраціях утворюються громадські ради¹². Слід відмітити наступну участь громадських рад у забезпеченні транспарентності: здійснення аудиту публічно-владної діяльності та управлінських рішень в межах повноважень, посередництво між громадським суспільством та органом влади, забезпечення прозорості та підзвітності посадовців, участь у публічній роботі та медіа заходах.

Наказом ДФС від 02.02.2018 № 66 затверджено Положення про громадську раду при Державній фіскальній службі України. Громадська рада при ДФС уповноважена: готувати та подавати до ДФС обов'язкові до розгляду пропозиції; збирати, узагальнювати та подавати інформацію щодо пропозицій інститутів громадянського суспільства стосовно

вирішення питань, які мають важливе суспільне значення; проводити відповідно до вимог законодавства громадську експертизу діяльності ДФС та громадську антикорупційну експертизу нормативно-правових актів і проектів нормативно-правових актів, які розробляє ДФС; здійснювати громадський контроль за врахуванням ДФС пропозицій та зауважень громадськості, забезпечення нею прозорості та відкритості своєї діяльності, доступу до публічної інформації, яка знаходиться у її володінні, а також дотриманням нею нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції¹³.

Разом з цим, діяльність Громадської Ради направлена не тільки на взаємодію із громадським суспільством, а й з платниками податків, суб'єктами господарювання, що неабияк розширює інформаційну відкритість ДФС з питань недосконалої правового регулювання сфери оподаткування та донесення до керівництва ДФС конкретних пропозицій, рекомендацій щодо удосконалення податкової політики¹⁴.

¹² Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року N 996. – [URL]: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-2010%D0%BF/print1509956400362725>.

¹³ Положення про громадську раду при Державній фіскальній службі України: затв.

Наказом ДФС від 02.02.2018 № 66. – [URL]: http://sfs.gov.ua/data/normativ/000/002/72804/Nakaz_66_Polozhennya.pdf

¹⁴ Положення про громадську раду при Державній фіскальній службі України: затв. Наказом ДФС від 02.02.2018 № 66. – [URL]: http://sfs.gov.ua/data/normativ/000/002/72804/Nakaz_66_Polozhennya.pdf

Також, одним із проявів принципу транспарентності є налагодження тісної взаємодії ДФС із зацікавленими суб'єктами податкової системи. Супроводжуючи реалізацію функцій із адміністрування податків, зборів, платежів підписання меморандумів та договорів про співпрацю із установами та організаціями (наприклад, Угоди про інформаційне співробітництво щодо надання сервісної послуги з передачі фінансовій установі даних з фінансової звітності підприємства від 30.03.2018, Меморандуму про співпрацю між Державною фіскальною службою України та Українською асоціацією виробників тютюнових виробів «Укртютюн» від 21.03.2018 та ін.¹⁵), ДФС розширює інформаційні канали для обміну даними, заручається інформаційною підтримкою та довірою.

Висновки

Отже, принцип транспарентності в роботі ДФС України необхідно розглядати у двох аспектах.

За вузьким підходом його зміст відображатиме засадниче правило, відповідно до якого управлінська та

процесуальна діяльність органів фіскальної служби та їх посадових осіб відбувається на засадах відкритості, прозорості, всебічності інформаційного поінформування з метою забезпечення обізнаності громадського суспільства про інституційні та функціональні аспекти роботи ДФС.

Широкий підхід охоплює роботу ДФС в напрямку транспарентності як власної публічно-владної діяльності, так і державної податкової політики для її зрозумілості, доступності, прийнятності текстів та положень податкового законодавства для платників податків та широких верств суспільства.

Незважаючи на те, що ДФС використовує велику кількість інструментів, засобів та сучасних інформаційно-телекомунікаційних рішень, які спрямовані на утвердження інформаційної відкритості, прозорості, комунікативності, відсутність єдиного нормативного внутрівідомчого акту в досліджуваному напрямку діяльності породжує несистемність та непослідовність в реалізації принципу транспарентності та його стратегічного розвитку.

¹⁵ Відомості із офіційного веб-сайту Державної фіскальної служби України

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua>.

